

Nota van Inlichtingen I - Europese openbare aanbesteding 'Systeemaanpak voor samenwerking en samenhang van integrale decentrale energiesystemen in de ruimte'

Datum: **12 augustus 2026**

In deze Nota van Inlichtingen geeft opdrachtgever antwoord op de in het kader van de hierboven genoemde offerteaanvraag gestelde vragen en geplaatste opmerkingen. Deze Nota van Inlichtingen maakt integraal onderdeel uit van de Europese openbare 'Systeemaanpak voor samenwerking en samenhang van integrale decentrale energiesystemen in de ruimte' d.d. 20 juli 2026 met kenmerk 202606100.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
1.	Aanbestedingsdocument, Stelpost en flexibiliteit	De uitvraag bevat diverse activiteiten waarvan de definitieve omvang en frequentie op voorhand nog niet volledig vaststaan, waaronder stakeholderbetrokkenheid, participatieactiviteiten en werkzaamheden rondom de klankbordgroep. Tegelijkertijd geldt een plafondbudget en lijkt geen afzonderlijke voorziening beschikbaar voor aanvullende werkzaamheden die gedurende de uitvoering noodzakelijk blijken. - Is opdrachtgever bereid een stelpost op te nemen voor werkzaamheden waarvan de omvang bij aanvang van de opdracht nog niet kan worden bepaald, zodat opdrachtgever gedurende de uitvoering flexibel aanvullende stakeholder- en participatieactiviteiten kan laten uitvoeren zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoerbaarheid van de geoffreerde scope? - Daarnaast verzoeken wij opdrachtgever te overwegen een afzonderlijke budgetreservering of stelpost op te nemen voor werkzaamheden die voortvloeien uit een eventuele verlenging van de overeenkomst, voor zover deze verlenging leidt tot aanvullende inspanningen van opdrachtnemer.	Opdrachtgever neemt geen afzonderlijke stelpost op voor stakeholderbetrokkenheid, participatieactiviteiten of de klankbordgroep. Deze werkzaamheden maken integraal onderdeel uit van de opdracht. Inschrijver dient in het plan van aanpak een passende en uitvoerbare invulling te geven aan de aard, omvang en frequentie daarvan en de bijbehorende kosten op te nemen in de open begroting en de maximum totaalprijs. Ook voor de eventuele verlenging wordt geen afzonderlijke budgetreservering opgenomen. De verlenging is bedoeld voor voortzetting of afronding van de bestaande opdracht en leidt niet tot uitbreiding van de scope. Werkzaamheden die aantoonbaar buiten de overeengekomen scope vallen, kunnen niet zonder meer binnen de Overeenkomst worden opgedragen.
2.	Aanbestedingsdocument, Omvang stakeholderbetrokkenheid e.d.	In de uitvraag wordt gevraagd om stakeholderbetrokkenheid, afstemming met relevante partijen, werkzaamheden rondom een klankbordgroep en communicatie van resultaten. De omvang van deze activiteiten wordt in de aanbestedingsstukken niet nader gekwantificeerd.	Opdrachtgever schrijft geen vaste aantallen voor stakeholderbijeenkomsten, klankbordgroepsessies of overige participatie- en communicatieactiviteiten voor. De aard, omvang en frequentie daarvan maken onderdeel uit van de door Inschrijver voorgestelde aanpak.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
		- Kan opdrachtgever aangeven van welke omvang inschrijvers bij het opstellen van hun begroting mogen uitgaan, bijvoorbeeld ten aanzien van het aantal afstemmomenten met stakeholders, bijeenkomsten van de klankbordgroep en overige participatie- en communicatieactiviteiten? - Indien opdrachtgever geen concrete aantallen kan verstrekken, verzoeken wij opdrachtgever aan te geven welke inspanningsomvang zij voor deze activiteiten redelijk acht, zodat inschrijvers op een vergelijkbare wijze invulling kunnen geven aan hun begroting en capaciteit.	Inschrijver dient in de begroting uit te gaan van de inzet, die naar professioneel inzicht noodzakelijk is om de gevraagde resultaten te realiseren, waaronder minimaal de voorgeschreven maandelijkse voortgangsrapportage en het bijbehorende voortgangsoverleg. De passendheid, proportionaliteit en uitvoerbaarheid van de voorgestelde inzet worden in samenhang met het Plan van Aanpak beoordeeld.
3.	Aanbestedingsdocument, Indexering bij toepassen verlengingsoptie	In de aanbestedingsstukken is opgenomen dat de overeenkomst een initiële looptijd heeft van twaalf maanden, met een eenzijdig door opdrachtgever uit te oefenen optie tot verlenging van maximaal twaalf maanden. Tevens is opgenomen dat de overeengekomen tarieven gedurende de looptijd van de overeenkomst, inclusief de verlengingsoptie, vast en onveranderlijk zijn. Wij begrijpen en accepteren dat de aangeboden tarieven gedurende de initiële contractduur van twaalf maanden vastliggen. Indien opdrachtgever echter gebruik maakt van de optionele verlenging van maximaal twaalf maanden, ontstaat feitelijk een contractduur tot maximaal vierentwintig maanden. Gelet op de duur van de verlengingsperiode achten wij het redelijk dat opdrachtnemer de mogelijkheid krijgt om de overeengekomen tarieven gedurende de verlengingsperiode te indexeren. - Is opdrachtgever bereid om bij gebruikmaking van de verlengingsoptie een jaarlijkse indexering van de tarieven toe te staan op basis van de CBS Dienstenprijsindex, dan wel een vergelijkbare objectieve en algemeen geaccepteerde index? - Indien opdrachtgever dit niet wenselijk acht, kan opdrachtgever toelichten waarom indexering gedurende een eventuele verlengingsperiode van maximaal twaalf maanden niet wordt toegestaan?	Opdrachtgever staat geen indexering toe gedurende een eventuele verlengingsperiode. De initiële looptijd van de Overeenkomst bedraagt twaalf maanden. De verlengingsoptie van maximaal twaalf maanden is uitsluitend bedoeld om, indien blijkt dat voor de afronding van de overeengekomen werkzaamheden en resultaten meer tijd nodig is, de uitvoering van de oorspronkelijke opdracht te kunnen voortzetten. Het is niet de intentie dat de volledige verlengingsperiode bij voorbaat of automatisch wordt benut. De optie kan voor een kortere periode worden uitgeoefend en de opdracht eindigt zodra de overeengekomen werkzaamheden zijn afgerond. Omdat de maximale looptijd vooraf bekend is, dient Inschrijver hiermee bij het bepalen van de tarieven rekening te houden. De geoffreerde tarieven blijven daarom gedurende de gehele looptijd, inclusief een eventuele verlenging, vast en onveranderlijk.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
4.	Concept DVO, artikel 4.1 - Voorstel acceptatietermijn	Om langdurige voorfinanciering en onduidelijkheid over betaalmomenten te voorkomen, verzoeken wij opdrachtgever artikel 4.1 aan te vullen met een acceptatietermijn van 30 kalenderdagen. Indien opdrachtgever niet binnen deze termijn schriftelijk en gemotiveerd bezwaar maakt tegen het opgeleverde resultaat, wordt het resultaat geacht te zijn geaccepteerd. Is opdrachtgever bereid deze aanvulling over te nemen?	Opdrachtgever neemt het verzoek gedeeltelijk over. Artikel 4 lid 1 van de concept Overeenkomst wordt aangevuld met de bepaling dat Opdrachtgever een volledig opgeleverd (deel)resultaat binnen 30 kalenderdagen beoordeelt en Opdrachtnemer schriftelijk informeert over de acceptatie of de gemotiveerde redenen waarom het resultaat nog niet wordt geaccepteerd. Opdrachtgever neemt niet over dat het resultaat na het verstrijken van deze termijn automatisch wordt geacht te zijn geaccepteerd. Facturering kan plaatsvinden nadat het betreffende (deel)resultaat is geaccepteerd, overeenkomstig artikel 4 lid 3 van de concept Overeenkomst.
5.	Concept DVO, artikel 4.1 - Acceptatieprocedure	In artikel 4.1 van de conceptovereenkomst is bepaald dat facturatie eerst mogelijk is nadat opdrachtgever de diensten heeft beoordeeld en geaccepteerd. Kan opdrachtgever aangeven: - hoe de acceptatieprocedure eruit ziet en welke criteria zij hanteert voor acceptatie? - binnen welke termijn opdrachtgever de opgeleverde resultaten beoordeelt; - of resultaten geacht worden te zijn geaccepteerd indien opdrachtgever niet binnen de betreffende termijn gemotiveerd reageert?	Opdrachtgever beoordeelt de opgeleverde (deel)resultaten aan de hand van de eisen uit de Overeenkomst, de Nota's van Inlichtingen, het Aanbestedingsdocument en de geaccepteerde Inschrijving, waaronder het plan van aanpak. Daarbij wordt onder meer gekeken naar volledigheid, inhoudelijke kwaliteit, bruikbaarheid en aansluiting op de overeengekomen resultaten. Opdrachtgever beoordeelt een volledig opgeleverd (deel)resultaat binnen 30 kalenderdagen en informeert Opdrachtnemer schriftelijk over de acceptatie of de gemotiveerde redenen waarom het resultaat nog niet wordt geaccepteerd. Het resultaat wordt niet automatisch geacht te zijn geaccepteerd, indien Opdrachtgever niet binnen deze termijn reageert. Artikel 4.1 van de concept Overeenkomst wordt aangevuld met een beoordelingstermijn van 30 kalenderdagen en de verplichting voor Opdrachtgever om binnen deze termijn schriftelijk te reageren. Opdrachtgever neemt geen bepaling op, dat het resultaat na het verstrijken van deze termijn automatisch wordt geacht te zijn geaccepteerd.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
6.	Aanbestedingsdocument, Karakter van de opdracht	De uitvraag vraagt om een open begroting met uren en tarieven per deelresultaat. Tevens dient bij facturatie een overzicht van daadwerkelijk gerealiseerde uren en tarieven te worden verstrekt. Daartegenover staat dat facturatie plaatsvindt op basis van geaccepteerde deelresultaten. Kan opdrachtgever bevestigen dat de overeenkomst moet worden beschouwd als een resultaatgerichte adviesopdracht met verrekening van daadwerkelijk gerealiseerde inzet tot een maximaal contractueel plafondbedrag en niet als een vasteprijsopdracht waarbij de aangeboden begroting als vaste aanneemsom geldt?	Opdrachtgever bevestigt dat facturering plaatsvindt op basis van geaccepteerde deelresultaten. Verrekening vindt plaats op basis van de daadwerkelijk uitgevoerde werkzaamheden tegen de geoffreerde vaste tarieven, tot ten hoogste de overeengekomen maximumtotaalprijs. De open begroting geldt als onderbouwing van de geraamde inzet en vormt geen vaste aanneemsom. Aan de maximum totaalprijs kan geen recht op volledige uitbetaling worden ontleend en deze mag niet worden overschreden. Bij iedere factuur dient de daadwerkelijk gerealiseerde inzet te worden verantwoord. De in artikel 4 lid 3 van de concept Overeenkomst op te nemen bedragen per deelresultaat gelden als maximum bedragen, waarbinnen op basis van de daadwerkelijk gerealiseerde inzet wordt afgerekend.
7.	Aanbestedingsdocument, Facturatie	In paragraaf 3.8.1 is opgenomen dat facturatie plaatsvindt op basis van (deel)resultaten die pas na definitieve gunning in overleg tussen opdrachtgever en opdrachtnemer worden vastgesteld. Daarnaast bepaalt artikel 4.1 van de conceptovereenkomst dat facturatie pas mogelijk is nadat opdrachtgever de betreffende diensten heeft beoordeeld en geaccepteerd. Inschrijvers hebben hierdoor vooraf geen inzicht in: - de aard en omvang van de deelresultaten; - de bijbehorende betaalmomenten; - het moment waarop deelresultaten voor acceptatie kunnen worden aangeboden; - de termijn waarbinnen acceptatie plaatsvindt. Deze systematiek kan leiden tot een significante voorfinanciering door opdrachtnemer, terwijl de omvang en timing van de deelresultaten vooraf nog niet vastliggen. Om een evenwichtiger verdeling van risico's en financieringslasten te realiseren verzoeken wij opdrachtgever om vooraf een gefaseerd factureringsschema op te nemen waarbij opdrachtnemer niet pas betaald krijgt na oplevering en acceptatie van producten die in potentie maanden in beslag kunnen nemen. Een meer proportioneel factureringsregime:	Opdrachtgever is bereid een gefaseerd factureringsschema op te nemen om langdurige voorfinanciering te voorkomen. Facturatie vindt plaats na oplevering en acceptatie van inhoudelijke deelresultaten. De projectstart vormt op zichzelf geen factureerbaar deelresultaat; een bij de start op te leveren en geaccepteerde startnotitie kan wel als deelresultaat worden aangemerkt. De definitieve deelresultaten, betaalmomenten en maximumbedragen worden na gunning vastgesteld op basis van de geaccepteerde Inschrijving en open begroting. Facturatie vindt plaats op basis van de daadwerkelijk gerealiseerde uren tegen de overeengekomen tarieven. Opdrachtgever beoordeelt een volledig opgeleverd deelresultaat binnen 30 kalenderdagen. Artikel 4 lid 3 van de concept Overeenkomst wordt hierop aangepast.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
		1) na goedkeuring Plan van Aanpak en projectstart (maximaal 20% van de opdrachtsom); 2) na oplevering analyse praktijkvoorbeelden en stakeholderanalyse (maximaal 30%); 3) na oplevering concept systeemaanpak (maximaal 30%); 4) na definitieve oplevering en acceptatie van het eindresultaat (maximaal 20%). Is opdrachtgever bereid een dergelijke of vergelijkbare betalingsregeling op te nemen? Indien niet, kan opdrachtgever toelichten hoe zij voorkomt dat sprake is van disproportionele voorfinanciering door de opdrachtnemer.	
8.	ARVODI 2025, Artikel 25.2	Verzekeringopolissen bevatten bedrijfsgevoelige / concurrentiegevoelige informatie en derhalve kunnen wij dan ook niet volledig inzage verschaffen in deze polissen. Het is gebruikelijk dat wordt gewerkt met verzekeringscertificaten waar de belangrijkste onderdelen van de verzekeringsdekking op zijn vermeld. Kunnen we volstaan met het overleggen van een dergelijk certificaat?	Ja. Inschrijver kan volstaan met een door de verzekeraar of assurantietussenpersoon afgegeven verzekeringscertificaat, mits daaruit voldoende blijkt dat Inschrijver beschikt over een adequate beroeps- en/of wettelijke aansprakelijkheidsverzekering voor de uitvoering van de opdracht. Het certificaat dient ten minste de verzekerde, de soort verzekering, de geldigheidsduur en de verzekerde bedragen te vermelden. Opdrachtgever behoudt zich het recht voor om aanvullende informatie op te vragen indien het certificaat onvoldoende uitsluitsel biedt.
9.	ARVODI 2025, Artikel 13.2 verklaring omtrent gedrag	1. Wij kunnen door u worden verzocht om een VOG van onze in te zetten medewerkers te overleggen. In het kader van de AVG is het overleggen van een VOG niet zonder meer toegestaan. Kunt u voor deze specifieke opdracht aangeven welke legitieme reden u heeft voor het opvragen van de VOG, waarom dit noodzakelijk is en bevestigen dat de betreffende medewerker vooraf en achteraf goed wordt geïnformeerd? 2. Indien blijkt dat het overleggen van een VOG legitiem en noodzakelijk is: kunt u bevestigen dat indien de medewerker over een VOG beschikt waaruit blijkt dat geen bezwaren naar voren zijn gekomen, het laten inzien hiervan volstaat? Zo nee: wilt u dit motiveren?	Voor deze opdracht is Opdrachtgever niet voornemens om verklaringen omtrent het gedrag van de in te zetten medewerkers op te vragen. Artikel 13 lid 2 van de ARVODI-2025 wordt voor deze opdracht daarom niet toegepast. De vervolgvragen over inzage, verstrekking, informatievoorziening, bewaartermijnen en de uitoefening van privacyrechten zijn daarmee niet van toepassing.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
		3. Indien u van mening bent dat de VOG toch moet worden afgegeven, waar kunnen de medewerkers dan terecht voor het uitoefenen van hun rechten en hoelang worden deze gegevens bewaard?	
10.	Aanbestedingsdocument - paragraaf 3.1, Eisen ten aanzien van de opdracht	In paragraaf 3.1, onderdeel E beschrijft u de 'systeemaanpak voor gebiedsgerichte energieopgaven' als op te leveren resultaat. In paragraaf 5.2.1 noemt u de 'inhoudelijke systeemaanpak' als één van de uit te werken onderdelen in het plan van aanpak. Verwijst u hierbij naar de systeemaanpak uit onderdeel E, of wordt hier toevalligerwijs dezelfde term gebruikt?	Ja, hiermee wordt dezelfde systeemaanpak bedoeld. Paragraaf 3.1, onderdeel E van het Aanbestedingsdocument beschrijft het op te leveren resultaat. In paragraaf 5.2.1 wordt gevraagd hoe Inschrijver de ontwikkeling van deze systeemaanpak inhoudelijk en procesmatig uitwerkt in het plan van aanpak. Er wordt dus geen tweede, afzonderlijke systeemaanpak gevraagd.
11.	Aanbestedingsdocument - paragraaf 3.1, Eisen ten aanzien van de opdracht	In hoeverre dient het energie-initiatief in de systeemaanpak altijd de aanleiding te zijn om integraal ook naar bodem, water en ruimte te kijken? Of gaat het op de lange termijn om de totale integrale afweging van bodem, water, energie en ruimte?	Het vertrekpunt van deze opdracht is een gebiedsgerichte energieopgave of een lokaal energie-initiatief. Deze opgave dient vervolgens integraal te worden beschouwd in samenhang met ruimte, water, bodem en andere relevante gebiedsopgaven, waarbij de lange termijn een aandachtspunt is.
12.	Aanbestedingsdocument - paragraaf 3.1, Eisen ten aanzien van de opdracht	In paragraaf 3.1 noemt u dat de systeemaanpak onder andere dient te bestaan uit een methodiek voor integrale analyse en besluitvorming op gebiedsniveau en een benadering die toepasbaar is in verschillende gebiedscontexten. Kunt u toelichten wat u hier ziet als afbakening van de 'methodiek voor integrale analyse' en de 'benadering'. Gaat het hier met name om de procesmatige analyse en benadering?	De methodiek voor integrale analyse ziet op de wijze waarop relevante inhoudelijke, ruimtelijke, beleidsmatige en actorgerichte aspecten worden samengebracht en afgewogen ten behoeve van besluitvorming op gebiedsniveau. De benadering ziet op de wijze waarop deze methodiek, het handelingskader en de procesaanpak toepasbaar worden gemaakt voor verschillende gebiedscontexten. Het gaat dus niet uitsluitend om een procesmatige analyse; inhoudelijke en procesmatige aspecten dienen in samenhang te worden uitgewerkt.
13.	Algemeen	Klopt ons beeld dat u vooral opzoek bent naar een opdrachtnemer die het proces in het gebied bij energie-initiatieven goed kan doorgronden en vertalen naar een schaalbare aanpak en dat de meer diepgaande technische energieanalyse daarbij afhankelijk zijn van lokale situaties dus niet direct in de aanpak terugkomen?	In hoofdzaak klopt dit beeld. Opdrachtgever zoekt een Opdrachtnemer die processen, rollen, samenwerking, handelingsruimte en besluitvorming rond gebiedsgerichte energie-initiatieven doorgrondt en vertaalt naar een toepasbare en opschaalbare systeemaanpak.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
			Relevante technische energieaspecten moeten in de aanpak worden betrokken, voor zover deze nodig zijn voor de integrale analyse en besluitvorming. Het uitvoeren van diepgaande, locatiespecifieke technische energieanalyses per initiatief maakt echter geen zelfstandig onderdeel uit van de opdracht. De aanpak moet wel beschrijven hoe dergelijke lokale informatie bij toepassing in een gebied kan worden meegenomen.
14.	Aanbestedingsdocument, Selectie praktijkvoorbeelden	In de uitvraag wordt gevraagd om de analyse van 8 tot 10 praktijkvoorbeelden. Kan opdrachtgever verduidelijken of deze praktijkvoorbeelden door opdrachtgever worden aangedragen of dat opdrachtnemer verantwoordelijk is voor de selectie hiervan? Indien opdrachtgever de praktijkvoorbeelden aandraagt, kan opdrachtgever aangeven welke praktijkvoorbeelden hierbij worden voorzien? Indien de selectie aan opdrachtnemer wordt overgelaten, kan opdrachtgever dan nader specificeren aan welke criteria de praktijkvoorbeelden dienen te voldoen?	Opdrachtnemer is verantwoordelijk voor het voorstellen en selecteren van de 8 tot 10 praktijkvoorbeelden. De definitieve selectie vindt plaats in afstemming met Opdrachtgever. De praktijkvoorbeelden dienen te voldoen aan de uitgangspunten van paragraaf 3.1 – ‘Eisen met betrekking tot de uitvoering en inrichting van de opdracht’- onderdeel A, en gezamenlijk voldoende inzicht te bieden in verschillende gebiedscontexten, stakeholdergroepen, samenwerkingsvormen en besluitvormingsprocessen. De voorbeelden moeten bruikbare lessen en bouwstenen opleveren voor een toepasbare en opschaalbare systeemaanpak, zoals bedoeld in paragraaf 3.2.2 – ‘Eisen met betrekking tot gebruik, samenwerking en doorwerking van de resultaten’ van het Aanbestedingsdocument.
15.	Aanbestedingsdocument - Paragraaf 4.3.2 - Invulling referentieproject kerncompetentie 1	Kan opdrachtgever verduidelijken wat zij wel en niet verstaat onder opdrachten op het gebied van integrale gebiedsgerichte energieopgaven? Bijvoorbeeld door aan te geven welke kenmerken een opdracht moet hebben om als integrale gebiedsgerichte energieopgave te worden aangemerkt.	Onder een opdracht op het gebied van integrale gebiedsgerichte energieopgaven verstaat Opdrachtgever een opdracht met de kenmerken zoals beschreven in de paragrafen 2.1 – ‘Beschrijving en doel van de opdracht, 3.1 – ‘Eisen met betrekking tot de uitvoering en inrichting van de opdracht’ van het Aanbestedingsdocument. Een uitsluitend technische energieanalyse, een opdracht op gebouwniveau of een sectorale studie zonder gebiedsgerichte en integrale benadering volstaat niet. Voor de tweede kerncompetentie geldt dat naast energie ten minste één van de domeinen ruimte, water of bodem integraal bij de opdracht moet zijn betrokken.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
16.	Aanbestedingsdocument - Paragraaf 4.3.2, Invulling referentieproject kerncompetentie 2	Kan opdrachtgever verduidelijken wat zij wel en niet verstaat onder opdrachten waarin meerdere domeinen integraal zijn betrokken? Bijvoorbeeld door aan te geven welke kenmerken een opdracht moet hebben om als voldoende integraal te worden aangemerkt.	Van een voldoende integrale opdracht is sprake wanneer energie en ten minste één van de domeinen ruimte, water of bodem binnen dezelfde opdracht inhoudelijk en in onderlinge samenhang zijn betrokken. De samenhang tussen de domeinen moet onderdeel zijn geweest van de analyse, afweging, aanpak of besluitvorming en herkenbaar doorwerken in het resultaat. Niet voldoende is een opdracht, waarin het andere domein uitsluitend als achtergrond, context of randvoorwaarde wordt genoemd, of waarin de domeinen los van elkaar zijn onderzocht zonder dat onderlinge verbanden zijn gelegd. Het is niet vereist dat alle vier de domeinen bij de opdracht zijn betrokken. Voor de inhoudelijke context wordt verwezen naar de paragrafen 2.1 – ‘Beschrijving en doel van de opdracht, 3.1 – ‘Eisen met betrekking tot de uitvoering en inrichting van de opdracht’ en 3.2 – ‘Eisen met betrekking tot de resultaten’ van het Aanbestedingsdocument.
17.	Aanbestedingsdocument - Paragraaf 3.6, Indexering	In hoofdstuk 3 van de aanbestedingsleidraad is opgenomen dat de aangeboden tarieven gedurende de looptijd van de overeenkomst, inclusief eventuele verlengingen, vast zijn. Gezien de aard van de opdracht kan de uitvoering zich uitstrekken over meerdere kalenderjaren of vertraging oplopen als gevolg van omstandigheden buiten de invloedssfeer van opdrachtnemer. Is opdrachtgever bereid om in geval van verlenging of uitloop van de opdracht een jaarlijkse of éénmalige indexering van de tarieven toe te staan? Zo ja, kan opdrachtgever aangeven welke indexatiemethodiek zal worden gehanteerd (bijvoorbeeld de CBS Dienstenprijsindex of de CBS Cao-lonenindex voor de zakelijke dienstverlening)?	Nee. Opdrachtgever handhaaft paragraaf 3.6 – ‘Eisen met betrekking tot de prijzen/tarieven – sub 3 van het Aanbestedingsdocument. De aangeboden tarieven blijven vast en onveranderlijk gedurende de volledige looptijd van de Overeenkomst, inclusief de optie tot verlenging. Dit geldt ook wanneer de uitvoering binnen deze contractuele looptijd over meerdere kalenderjaren loopt of vertraging oploopt. Inschrijver dient hiermee bij het bepalen van de tarieven rekening te houden. Er wordt daarom geen indexatiemethodiek gehanteerd. Zie tevens het antwoord op vraag 3.
18.	Aanbestedingsdocument, Omvang Plan van Aanpak	In paragraaf 5.2.1 van de aanbestedingsleidraad wordt gevraagd om een Plan van Aanpak van maximaal 25 pagina's. Gezien de omvang van de opdracht en de aanzienlijke inschrijfinspanning die hiermee gemoeid is, vragen wij ons af of	a) Opdrachtgever stelt geen tegemoetkoming in de inschrijfkosten beschikbaar en handhaaft de maximale omvang van 25 pagina's. b) Opdrachtgever acht de maximale omvang van 25 pagina's proportioneel, gelet op de inhoudelijke breedte en complexiteit van

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
		de opdrachtgever deze omvang van 25 pagina's proportioneel acht. Is opdrachtgever bereid: a. een tegemoetkoming in de inschrijfkosten beschikbaar te stellen voor inschrijvers; of, indien dit niet het geval is, b. de maximale omvang van het Plan van Aanpak te beperken tot bijvoorbeeld 15 pagina's, zodat de inschrijfinspanning beter in verhouding staat tot de omvang van de opdracht?	de opdracht en de verschillende onderwerpen en beoordelingsgronden die in het Plan van Aanpak moeten worden uitgewerkt. Het betreft een maximum; Inschrijvers zijn niet verplicht dit volledige aantal pagina's te benutten.
19.	Aanbestedingsdocument - Paragraaf 5.2.2, Team	Aangezien de samenstelling van het team voor 40% meetelt in de beoordeling en de omschrijving met betrekking tot het team in paragraaf 3.3 erg generiek is, kunt u een nadere toelichting geven over welke specifieke expertises en competenties u wenst in de CV's van de teamleden?	Voor de inhoudelijke context wordt verwezen naar paragraaf 3.1, voor de eisen aan het team naar paragraaf 3.3 en voor de vereiste inhoud van de cv's en de beoordelingsgronden naar paragraaf 5.2.2 - 'Wensen ten aanzien van het door u in te zetten team' van het Aanbestedingsdocument. Opdrachtgever schrijft geen specifieke functies of disciplines voor. Het is aan Inschrijver om een team samen te stellen dat aantoonbaar voldoet aan de gestelde eisen en beoordelingsgronden.
20.	Aanbestedingsdocument, Semantisch modellen	In de uitvraag wordt expliciet vermeld dat er kennis van semantische modellen gewenst is. Wat verstaat u onder de term semantisch modellen? En op wat voor manier verwacht u dat semantische modellen een rol spelen in dit onderzoek?	Onder semantische modellen verstaat Opdrachtgever modellen, waarin begrippen, definities en onderlinge relaties eenduidig worden vastgelegd. Binnen deze opdracht ondersteunt deze kennis met name de ontwikkeling van de gemeenschappelijke taal en het begrippenkader, zoals bedoeld in de paragrafen 2.1 - 'Beschrijving en doel van de opdracht' en 3.1 - 'Eisen met betrekking tot de uitvoering en inrichting van de opdracht' - onderdeel C van het Aanbestedingsdocument. Het ontwikkelen van een zelfstandig technisch semantisch model of een ontologie is geen afzonderlijk gevraagd resultaat.
21.	Aanbestedingsdocument, Resultaat	In de uitvraag wordt een aantal keer benoemd dat het opdrachtresultaat toepasbaar moet zijn in verschillende gebiedscontexten. Heeft de opdrachtgever reeds gebiedscontexten in gedachten waar zij in de opdracht in ieder geval goed bij wil kunnen aansluiten?	Zie ook het antwoord van vraag 14. Opdrachtgever heeft geen limitatieve set gebiedscontexten vastgesteld. De systeemaanpak moet in ieder geval bruikbaar zijn voor verschillende typen lokale gebiedsgerichte energieopgaven, zoals woonwijken, bedrijventerreinen/Energy Hubs, energiegemeenschappen en agrarische clusters.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
22.	Aanbestedingsdocument, IBW	Het komt over alsof dit onderzoek overlappend is met de ontwikkelingen vanuit de Interbestuurlijke Werkwijze (IBW). Hoe sluit dit initiatief hierop aan? Hoe verwacht u dat te voorkomen dat er dubbel werk wordt verricht?	De Interbestuurlijke Werkwijze (IBW) vormt een relevante beleids- en samenwerkingscontext voor deze opdracht. De IBW richt zich op de interbestuurlijke samenwerking en afspraken rond het energiesysteem. Deze opdracht richt zich aanvullend op de praktische toepassing daarvan binnen gebiedsgerichte energieopgaven en de samenwerking met een bredere groep gebiedspartijen. Dubbel werk wordt voorkomen doordat Opdrachtnemer moet voortbouwen op bestaande kennis, producten en initiatieven en de resultaten daarmee in samenhang moet brengen. Dit omvat onder meer afstemming met het NPES en de Energiebeelden en het benutten en toetsen van bestaande werkwijzen in de praktijk.
23.	Aanbestedingsdocument, Duur opdracht	Is het de intentie dat de opdracht voor kerst 2027 is afgerond óf heeft het de voorkeur dat de opdracht meer dan een jaar in beslag neemt?	Het uitgangspunt is dat de opdracht binnen de initiële looptijd van één jaar wordt afgerond. Uitgaande van de geplande ingangsdatum van 3 december 2026 betekent dit afronding vóór Kerst 2027. De verlengingsoptie is uitsluitend bedoeld voor het geval meer tijd nodig blijkt; Opdrachtgever heeft geen voorkeur voor een looptijd van meer dan één jaar. Zie paragrafen 1.5 – ‘Tijdspad’ en 2.3 – ‘Looptijd van de Overeenkomst’ van het Aanbestedingsdocument.
24.	Aanbestedingsdocument, Energiebeelden	Er lopen initiatieven rondom de energiebeelden en de energieafspraken, maar hoe ziet de opdrachtgever de afstemming met NPES en energiebeelden? En welke verantwoordelijkheid heeft u als opdrachtgever hierin?	Zie ook antwoord op vraag 22. De afstemming met het NPES en de Energiebeelden maakt expliciet onderdeel uit van de opdracht. Opdrachtnemer is verantwoordelijk voor het benutten van de beschikbare inzichten en voor het beschrijven en organiseren van deze afstemming, zodat de systeemaanpak daarop aansluit en onnodige overlap wordt voorkomen.
25.	Aanbestedingsdocument, Opdrachtgever	1. Kunt u aangeven vanuit welke directie de opdracht verleend wordt? 2. En vanuit welke expertises er vanuit de opdrachtgever zitting neemt in de stuurgroep?	1. RVO is , in samenwerking met Energy-innovation NL, Opdrachtgever van onderhavige opdracht, en stemt dit tevens met ministerie EZK (team energie innovatie) af.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
			2. RVO zal samen met Energy Innovation plaatsnemen in de stuurgroep. Verdere invulling is aan Inschrijver om hiervoor een voorstel op te nemen in de Inschrijving. Na gunning zal de stuurgroep gezamenlijk definitief worden gemaakt.
26.	Aanbestedingsdocument, Lokale casussen	Ziet de opdrachtgever het als gewenst dat de opdrachtnemer betrokken is bij lokale casussen? Of is er een voorkeur voor een onafhankelijke partij, die geen onderdeel heeft uitgemaakt van de succesvolle praktijkvoorbeelden benoemd in de offerte?	Betrokkenheid van Opdrachtnemer bij de uitkomsten van de lokale casussen is gewenst, omdat de systeemaanpak mede op basis van praktijkvoorbeelden en in samenwerking met stakeholders dient te worden ontwikkeld en getoetst. Er bestaat geen voorkeur voor een partij die niet eerder bij de aangedragen praktijkvoorbeelden betrokken is geweest. Eerdere betrokkenheid is toegestaan, mits hierover transparantie wordt geboden en een onafhankelijke, evenwichtige analyse van verschillende praktijkvoorbeelden wordt gewaarborgd.
27.	Aanbestedingsdocument, Praktijktoetsing	Hoeveel en welk type praktijktoetsing met stakeholders verwacht u minimaal binnen de opdracht? Enkel toetsing van de resultaten van de opdracht of ook daadwerkelijke pilots/executie?	Het is aan Opdrachtnemer om aan te geven hoeveel praktijk toetsen ze willen inzetten en nodig achten voor juiste validatie. Bestaande praktijken, initiatieven en pilots worden benut voor de praktijktoetsing. Inschrijver onderbouwt in het plan van aanpak de aard, momenten en betrokken stakeholders. Zie paragrafen 3.2.2 – ‘Eisen met betrekking tot gebruik, samenwerking en doorwerking van de resultaten’ en 3.4 – ‘Klankbordgroep, stakeholderbetrokkenheid en communicatie’ van het Aanbestedingsdocument. Het opzetten of uitvoeren van nieuwe pilots of de daadwerkelijke executie van lokale energieprojecten maakt geen onderdeel uit van de opdracht.
28.	Aanbestedingsdocument, Rolverdeling RVO en Energy Innovation NL	Hoe ziet u de rolverdeling tussen RVO en Energy Innovation NL gedurende de uitvoering en besluitvorming?	RVO is de formele Opdrachtgever en verantwoordelijk voor de contractuele aansturing, inhoudelijk samenwerking, goedkeuring en besluitvorming. Energy Innovation NL levert inhoudelijke inbreng en neemt samen met RVO deel aan de periodieke afstemming en monitoring van de voortgang. Besluiten richting Opdrachtnemer worden door RVO genomen.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
29.	Aanbestedingsdocument, Voorbeeldprojecten	Selectie praktijkvoorbeelden (resultaat A). De analyse betreft 8 tot 10 voorbeelden. Ligt de keuze van deze gebieden bij de opdrachtnemer, of draagt de aanbestedende dienst gebieden aan? En horen Drechtsteden, Zwolle, Arnhem en Deventer (1.3) tot de verplichte set?	Zie de antwoorden op vraag 14 en 22. Opdrachtnemer doet een gemotiveerd voorstel voor de selectie van de 8 tot 10 praktijkvoorbeelden. De definitieve selectie wordt in overleg met Opdrachtgever vastgesteld en moet voldoende variatie bieden in gebiedscontexten, stakeholders en samenwerkings- en besluitvormingsprocessen. Drechtsteden, Zwolle, Arnhem en Deventer zijn illustratieve voorbeelden en maken niet verplicht deel uit van de selectie. Zie paragrafen 1.3 - 'Wat is het probleem of wat moet opgelost worden?' en 3.1 - 'Eisen met betrekking tot de uitvoering en inrichting van de opdracht' - onderdeel A van het Aanbestedingsdocument.
30.	Aanbestedingsdocument, Scope opdracht	Kunt u bevestigen waar binnen de opdracht het inhoudelijke zwaartepunt ligt? Begrijpen wij goed dat de primaire focus ligt op de samenhang tussen energie en ruimte / gebouwde omgeving, of verwacht u tevens een gelijkwaardige inhoudelijke uitwerking van andere domeinen en opgaven, zoals water, bodem, natuur en overige ruimtelijke functies?	Zie ook het antwoord op vraag 12. Het inhoudelijke zwaartepunt ligt bij gebiedsgerichte energieopgaven en de ruimtelijke inpassing daarvan binnen de gebouwde omgeving. Water, bodem, natuur en overige ruimtelijke functies hoeven niet als afzonderlijke domeinen met een gelijkwaardige diepgang te worden uitgewerkt, maar moeten wel integraal worden betrokken, voor zover zij de analyse, afwegingen en besluitvorming binnen de gebiedsgerichte energieopgave beïnvloeden. Zie paragrafen 1.2 - 'Aanleiding voor deze aanbesteding', 2.1 - 'Beschrijving en doel van de opdracht', 3.1 - 'Eisen met betrekking tot de uitvoering en inrichting van de opdracht' en 5.2.1 - 'Wensen ten aanzien van het plan van aanpak' van het Aanbestedingsdocument.
31.	Aanbestedingsdocument, Paragraaf 3.4	Verwacht u bij het voorstel voor de samenstelling van de klankbordgroep al concrete personen, incl. organisatie en functie? Of verwacht u alleen een voorstel waarin we de samenstelling voor ons zien?	Zie ook het antwoord op vraag 25. Bij de Inschrijving hoeven nog geen concrete personen te worden genoemd. Het voorstel moet wel voldoende concreet beschrijven welke typen organisaties, functies en expertises in de klankbordgroep worden vertegenwoordigd en welke bijdrage van hen wordt verwacht. De definitieve samenstelling wordt na gunning in overleg met en na goedkeuring door Opdrachtgever vastgesteld.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
			Zie paragrafen 3.4 – 'Klankbordgroep, stakeholderbetrokkenheid en communicatie' en 5.2.1 'Wensen ten aanzien van het plan van aanpak' van het Aanbestedingsdocument.
32.	Aanbestedingsdocument, Paragraaf 3.1	U verwacht dat de opdrachtnemer aansluit bij bestaande trajecten en samenwerkingsverbanden. Is de opdrachtgever al goed aangehaakt hierop en beschikt zij over de beoogde contacten binnen deze trajecten?	Opdrachtgever en Energy Innovation NL zijn aangehaakt bij een aantal in het Aanbestedingsdocument genoemde trajecten. Opdrachtgever kan waar nodig en redelijkerwijs mogelijk een aantal contacten faciliteren. Opdrachtnemer is echter verantwoordelijk voor het identificeren en betrekken van alle benodigde partijen en voor het organiseren van de inhoudelijke afstemming. Zie paragrafen 2.1 – 'Beschrijving en doel van de opdracht', 3.1 – 'Eisen met betrekking tot de uitvoering en inrichting van de opdracht' en 5.2.1 – 'Wensen ten aanzien van het plan van aanpak' van het Aanbestedingsdocument.
33.	Aanbestedingsdocument, Paragraaf 1.3	Jullie refereren naar 4 voorbeelden waarin gebiedsgerichte energieopgaven succesvol worden aangepakt. Uiteindelijk moeten 8 à 10 voorbeelden worden geanalyseerd. Is de inschrijver verantwoordelijk voor het aanleveren van goede voorbeelden, of is de opdrachtgever dat?	Zie ook antwoord op vraag 29. Opdrachtnemer is verantwoordelijk voor het identificeren en gemotiveerd voorstellen van de 8 tot 10 praktijkvoorbeelden. Opdrachtgever kan aanvullende voorbeelden aandragen; de definitieve selectie wordt na gunning in overleg vastgesteld. De vier (4) voorbeelden Drechtsteden, Zwolle, Arnhem en Deventer zijn illustratief en vormen geen verplichte of volledige set. Zie paragrafen 1.3 – 'at is het probleem of wat moet opgelost worden?' en 3.1 – 'Eisen met betrekking tot de uitvoering en inrichting van de opdracht' – Onderdeel A van het Aanbestedingsdocument.
34.	Aanbestedingsdocument	U vraagt om de uitvoering van de opdracht m.b.v. ontwerpend onderzoek. Wat verstaat u onder ontwerpend onderzoek in deze context?	Zie ook het antwoord op vraag 20. Onder ontwerpend onderzoek verstaat Opdrachtgever een iteratieve werkwijze waarin analyse, ontwikkeling, toetsing en doorontwikkeling elkaar afwisselen. Op basis van bestaande kennis, praktijkvoorbeelden en stakeholderinbreng worden onderdelen van de systeemaanpak ontwikkeld, in de praktijk getoetst en vervolgens aangescherpt.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
			Het betreft geen afzonderlijke ruimtelijke of technische ontwerp-opgave, maar onderzoekend ontwikkelen gericht op een toepasbaar en opschaalbaar resultaat. Zie paragrafen 3.1 - 'Eisen met betrekking tot de uitvoering en inrichting van de opdracht', 3.2.2 - Eisen met betrekking tot gebruik, samenwerking en doorwerking van de resultaten ' en 5.2.1 - 'Wensen ten aanzien van het plan van aanpak' van het Aanbestedingsdocument.
35.	Aanbestedingsdocument, Paragraaf 3.2	U vraagt om de ontwikkeling van eventuele tools. Denkt u daarbij ook aan inhoudelijk-analytische tools?	Ja. Onder eventuele tools kunnen ook inhoudelijk-analytische hulpmiddelen vallen, die stakeholders ondersteunen bij het integraal analyseren en afwegen van gebiedsgerichte energieopgaven en het voorbereiden van besluiten. Het ontwikkelen van een afzonderlijk technisch rekenmodel of een IT-applicatie is echter niet voorgeschreven; de vorm wordt aan Inschrijver gelaten en moet vooral praktisch toepasbaar, overdraagbaar en opschaalbaar zijn.
36.	Aanbestedingsdocument	De inhoud van de opdracht lijkt met name procesgericht: handelingsperspectief, samenwerking, methodieken. Maar u vraagt tegelijkertijd kennis van datastandaarden. In hoeverre bent u ook op zoek naar inhoudelijke bouwstenen?	De opdracht is niet uitsluitend procesgericht. Opdrachtgever verwacht ook inhoudelijke bouwstenen, die de samenwerking en besluitvorming ondersteunen, zoals de analyse van praktijkvoorbeelden, rollen en handelingsruimte, een gemeenschappelijk begrippen- en afwegingskader en praktische hulpmiddelen voor integrale analyse en besluitvorming. De gevraagde kennis van datastandaarden en semantische modellen is daarbij ondersteunend: deze kennis moet bijdragen aan een eenduidige structurering en uitwisseling van begrippen en informatie. Het ontwikkelen van een afzonderlijke data-architectuur, datastandaard of technisch semantisch model is geen zelfstandig gevraagd resultaat.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
37.	Aanbestedingsdocument	In hoeverre zijn zalen van opdrachtgever beschikbaar? Hoe vaak wordt verwacht dat zaalhuur noodzakelijk is?	Opdrachtgever stelt geen zaalcapaciteit ter beschikking. Er is geen vast aantal bijeenkomsten waarvoor externe zaalhuur wordt voorgeschreven. Inschrijver bepaalt dit op basis van de voorgestelde stakeholder- en klankbordaankpak. Voortgangsoverleggen kunnen digitaal plaatsvinden of waar doelmatig worden gecombineerd met bijeenkomsten van de klankbordgroep. Eventuele zaalhuur moet zijn opgenomen in de maximum totaalprijs.
38.	Aanbestedingsdocument	Klopt het dat de scope zich beperkt tot de energieopgaven in de gebouwde omgeving?	Ja. De primaire scope betreft gebiedsgerichte energieopgaven in de gebouwde omgeving. Dit begrip wordt breed opgevat en omvat naast woonwijken ook bijvoorbeeld bedrijventerreinen/Energy Hubs, energiegemeenschappen en agrarische clusters, voor zover sprake is van een lokale energieopgave in samenhang met ruimtelijke functies en betrokken partijen.
39.	Aanbestedingsdocument	Het gaat om handelingsperspectief binnen de wettelijke kaders. Is het ook mogelijk om wijzigingen in deze wettelijke en beleidskaders te adviseren?	Ja. Wanneer uit de analyse blijkt dat wettelijke of beleidsmatige kaders de toepassing of opschaling belemmeren, kan Opdrachtnemer deze knelpunten benoemen en gemotiveerde aanbevelingen voor aanpassing doen. De opdracht is echter primair gericht op handelingsperspectief binnen de geldende kaders. Het uitwerken van concrete wets- of beleidswijzigingen vormt geen zelfstandig onderdeel van de opdracht.
40.	Aanbestedingsdocument, Paragraaf 1.4	U benoemt een aantal partijen die een belangrijke rol hebben, waarin een aantal formele organisaties (gemeenten, provincies, netbeheerders) als ook (energie)planologen. Die zitten echter verspreid over diverse organisaties. Kunt u de lijst met partijen aanscherpen/inkorten tot formele organisaties?	Ja. De bedoelde formele organisatiecategorieën zijn: • rijksoverheid; • provincies en gemeenten; • netbeheerders; • energiebedrijven, energieproducenten en georganiseerde energiegebruikers, zoals Energy Hubs en energiegemeenschappen; • bouw- en gebiedsontwikkellende organisaties; • waterschappen, drinkwaterbedrijven en andere beheerders van vitale infrastructuur;

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
			• natuur- en terreinbeherende organisaties en belangenorganisaties voor natuur, water en bodem. (Energie)planologen vormen geen afzonderlijke organisatiecategorie, maar een functie of expertise, die binnen verschillende van deze organisaties aanwezig kan zijn. Bovengenoemde opsomming is niet limitatief.
41.	Aanbestedingsdocument, Paragraaf 2.1	U benoemt de tactische ruimte en dat in diverse gemeente eerste stappen worden gezet maar er nog behoeften zijn. Zijn er gemeenten die deze behoefte concreet geformuleerd hebben en waarvan u verwacht dat wij die actief betrekken bij de uitvoering van de opdracht?	Zie ook het antwoord op vraag 29. In het Aanbestedingsdocument zijn geen specifieke gemeenten aangewezen die deze behoefte concreet hebben geformuleerd en verplicht bij de uitvoering moeten worden betrokken. Drechtsteden, Zwolle, Arnhem en Deventer zijn uitsluitend genoemd als voorbeelden van bestaande praktijken. Opdrachtnemer doet binnen de selectie van praktijkvoorbeelden en de stakeholderaanpak een gemotiveerd voorstel voor de gemeenten die actief worden betrokken. De definitieve keuze wordt in overleg met Opdrachtgever vastgesteld.
42.	Aanbestedingsdocument, Paragraaf 2.3	De looptijd van de overeenkomst is één jaar met de optie dit eenzijdig nog met één jaar te verlengen. Heeft de opdrachtgever een deadline wanneer de resultaten klaar moeten zijn? Eventueel ook in het licht van toezeggingen die de minister heeft gedaan?	Zie ook het antwoord op vraag 23. Het uitgangspunt is dat de resultaten binnen de initiële looptijd van één jaar worden opgeleverd. Bij de geplande ingangsdatum van 3 december 2026 betekent dit afronding uiterlijk rond 3 december 2027. De verlengingsoptie is bedoeld voor het geval aanvullende tijd nodig blijkt voor afronding van deze opdracht. In het Aanbestedingsdocument is geen afzonderlijke deadline opgenomen, die voortvloeit uit een toezegging van de minister. De genoemde Kamerbrief vormt beleidsmatige context, maar bevat binnen deze aanbesteding geen aanvullend vast oplevermoment.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
43.	Aanbestedingsdocument, Paragraaf 2.1	U benoemt dat de opdracht moet bijdragen aan duidelijkheid over rollen, verantwoordelijkheden, regie en handelingsperspectieven van de betreffende partijen. Bedoelt u daarmee dat het resultaat (de schaalbare systeemaanpak) hiertoe moet bijdragen? Of dat de werkzaamheden binnen de opdracht zelf hieraan moeten bijdragen?	Beiden en de nadruk ligt op het resultaat. De schaalbare systeemaanpak moet duidelijkheid bieden over rollen, verantwoordelijkheden, regie en handelingsperspectieven. De werkzaamheden binnen de opdracht moeten deze duidelijkheid ontwikkelen, toetsen en aanscherpen in samenwerking met de betrokken partijen. Dit proces is daarmee ondersteunend aan het uiteindelijke resultaat en geen afzonderlijk einddoel.
44.	Aanbestedingsdocument, Paragraaf 2.1	Wat verstaat u onder de realisatie van integrale gebiedsplannen? En hoe meet u / wordt aantoonbaar gemaakt dat een aanpak ook daadwerkelijk sneller, effectiever en schaalbaar is?	Onder de realisatie van integrale gebiedsgerichte energieplannen verstaat Opdrachtgever het proces van gezamenlijke planvorming en integrale afweging tot besluitvorming, afspraken over rollen en uitvoering en het daadwerkelijk kunnen starten van maatregelen. De fysieke uitvoering van lokale energieprojecten maakt geen onderdeel uit van deze opdracht. Opdrachtgever schrijft geen vaste KPI's of kwantitatieve effectmeting voor. Binnen de looptijd hoeft niet causaal te worden bewezen dat projecten daadwerkelijk sneller zijn gerealiseerd. De werking van de systeemaanpak moet aannemelijk worden gemaakt door deze in verschillende praktijkcontexten met stakeholders te toetsen en te onderbouwen dat de systeemaanpak: • onduidelijkheden over rollen, regie en besluitvorming vermindert; • leidt tot een bruikbaar en uitvoerbaar handelingsperspectief; • in verschillende gebiedscontexten met beperkte aanpassing toepasbaar en opschaalbaar is. Inschrijver beschrijft hoe deze toetsing en onderbouwing worden ingericht en hoe de uitkomsten in de systeemaanpak worden verwerkt.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
45.	Aanbestedingsdocument, Paragraaf 1.3	Wat is jullie definitie van 'gebiedsgerichte integrale energieopgaven?'	Onder een gebiedsgerichte integrale energieopgave verstaat Opdrachtgever een energieopgave binnen een concreet gebied in de gebouwde omgeving, waarbij energievraag, energieaanbod, infrastructuur, opslag, conversie en ruimtelijke inpassing in samenhang worden gezien. Integraal betekent dat ook relevante gebiedsopgaven en belangen, zoals ruimte, water, bodem en natuur, én de rollen, verantwoordelijkheden, samenwerking, governance en besluitvorming van betrokken partijen worden meegenomen. Een uitsluitend technische energieleanalyse of een sectorale studie zonder deze gebiedsgerichte samenhang valt hier niet onder.
46.	Paragraaf 3.3 – Eisen met betrekking tot het team	Kan de Aanbestedende dienst toelichten welke concrete rol en vereiste diepgang kennis van datastandaarden en semantische modellen binnen deze opdracht heeft? Is het voldoende als deze expertise binnen het team als geheel aanwezig is, eventueel via een externe expert of onderaannemer?	Zie ook het antwoord op vraag 36. De kennis van datastandaarden en semantische modellen heeft een ondersteunende, functionele rol. De expertise moet voldoende zijn om bestaande standaarden en modellen te herkennen, op relevantie te beoordelen en waar passend te benutten bij het gemeenschappelijke begrippenkader, de structurering van informatie en de overdraagbaarheid van de systeemaanpak. Het ontwikkelen van een afzonderlijke data-architectuur, datastandaard, ontologie of technisch semantisch model is geen zelfstandig gevraagd resultaat. Het is voldoende dat deze expertise binnen het team als geheel aanwezig is. Dit mag via een externe expert of onderaannemer, mits de expertise aantoonbaar is en de beoogde inzet, rol en toegevoegde waarde in de Inschrijving duidelijk worden gemaakt. De hoofdaannemer blijft verantwoordelijk voor de uitvoering.
47.	Aanbestedingsdocument, Maximumprijs en omvang van de opdracht	De maximale opdrachtwaarde van €206.600 exclusief btw geldt inclusief de mogelijke verlenging van twaalf maanden en alle bijkomende kosten. Kan de Aanbestedende dienst toelichten op basis van welke aannames mbt ureninzet, tarieven en activiteiten deze maximale opdrachtwaarde is vastgesteld?	Zie ook het antwoord op vraag 7. De totale opdrachtwaarde is vastgesteld als financieel plafond op basis van de totale scope en een globale raming van de inzet van een multidisciplinair team tegen marktconforme tarieven. Daarbij is rekening gehouden met onder meer de analyse van praktijkvoorbeelden, stakeholder- en betrokkenheid van de klankbordgroep, ontwikkeling en toetsing van de systeemaanpak, rapportage, communicatie en projectmanagement.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
		Is het budget gelijk verdeeld over de twee jaren van de opdracht (103.000 euro per jaar) of kan het zwaartepunt in het eerste jaar liggen?	Opdrachtgever schrijft geen vaste ureninzet, personele mix of tarieven voor; Inschrijver maakt hiervoor zelf een realistische en gespecificeerde begroting. De totale opdrachtwaarde is niet gelijk verdeeld over beide jaren. Omdat afronding binnen de initiële looptijd van één jaar het uitgangspunt is, kan het inhoudelijke en financiële zwaartepunt in het eerste jaar liggen. De verlengingsoptie wordt alleen benut wanneer aanvullende tijd nodig is en geeft geen recht op een afzonderlijk of gegarandeerd budget. De totale opdrachtwaarde blijft in alle gevallen beperkt tot maximaal € 206.600,- exclusief btw.
48.	Aanbestedingsdocument, Paragrafen 3.1, 3.2.2 en 3.4	In hoeverre ondersteunt Opdrachtgever de Opdrachtnemer bij het identificeren, benaderen en betrekken van de praktijkvoorbeelden, klankbordgroepleden en overige stakeholders? Worden relevante contacten en introducties door Opdrachtgever beschikbaar gesteld?	Opdrachtnemer is primair verantwoordelijk voor het identificeren, benaderen en betrekken van de praktijkvoorbeelden, klankbordgroepleden en overige stakeholders. Opdrachtgever ondersteunt hierbij door beschikbare relevante contacten en, waar mogelijk, introducties te faciliteren, onder meer via RVO, Energy Innovation NL en de genoemde programma's en trajecten. Opdrachtgever verstrekt geen volledige vooraf vastgestelde contactenlijst en kan de beschikbaarheid of deelname van partijen niet garanderen. De selectie van praktijkvoorbeelden en de samenstelling van de klankbordgroep worden na gunning gezamenlijk met Opdrachtgever vastgesteld; Opdrachtgever kan daarbij aanvullende partijen aandragen.
49.	Conceptovereenkomst en toepasselijke voorwaarden	Kan de Aanbestedende dienst toelichten hoe wordt omgegaan met reeds bestaande methodieken, formats, instrumenten en kennis van Opdrachtnemer? Blijven deze bij Opdrachtnemer berusten? En hoe wordt gekeken naar het hergebruik van generieke methodieken ("ontwerpende aanpak") en kennis die gedurende de opdracht verder worden ontwikkeld, voor zover daarbij geen vertrouwelijke informatie of specifiek voor Opdrachtgever ontwikkelde inhoud wordt gedeeld?	Reeds vóór aanvang van de opdracht bestaande methodieken, formats, instrumenten en daarop rustende intellectuele-eigendomsrechten blijven bij Opdrachtnemer. Voor zover deze in de resultaten worden verwerkt, verkrijgt Opdrachtgever een niet-exclusief, niet-opzegbaar gebruiksrecht voor onbepaalde tijd, zodat Opdrachtgever de resultaten volledig kan gebruiken, openbaar maken en vereenvoudigen.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
			De concrete resultaten die specifiek binnen deze opdracht worden ontwikkeld, komen overeenkomstig de ARVODI-2025, aan Opdrachtgever toe. Algemene vakkennis, ervaring, vaardigheden en generieke methodische inzichten, die tijdens de opdracht worden opgedaan of verder ontwikkeld, mogen door Opdrachtnemer worden hergebruikt, mits daarbij geen vertrouwelijke informatie, voor Opdrachtgever specifieke inhoud of concrete onderdelen van de opgeleverde resultaten worden gedeeld of gereproduceerd. Voor hergebruik van dergelijke specifieke inhoud of concrete resultaatonderdelen is altijd voorafgaande toestemming van Opdrachtgever vereist.
50.	Aanbestedingsdocument, Paragrafen 5.2.1 en 5.2.2	Hoe dient het voorschrift 'Verdana 9' te worden geïnterpreteerd? Geldt dit uitsluitend voor de reguliere lopende tekst, waarbij koppen vetgedrukt of in een afwijkende grootte mogen worden weergegeven? En is het toegestaan om in tabellen, afbeeldingen, schema's en infographics afwijkende lettertypen en lettergroottes te gebruiken, mits de leesbaarheid (vergelijkbaar met verdana 9) en paginalimiet gewaarborgd blijven?	Het voorschrift Verdana 9 geldt voor de reguliere lopende tekst. Koppen en tussenkoppen mogen vetgedrukt en in een afwijkende lettergrootte worden weergegeven. In tabellen, schema's, afbeeldingen en infographics zijn afwijkende lettertypen en lettergroottes toegestaan, mits de tekst duidelijk leesbaar blijft en de leesbaarheid ten minste vergelijkbaar is met Verdana 9. Deze vormgeving mag niet worden gebruikt om omvangrijke tekst te comprimeren of de paginalimiet te omzeilen. Alle pagina's met inhoudelijke beantwoording tellen mee voor de paginalimiet; uitsluitend het voorblad, de documenthistorie en de inhoudsopgave zijn uitgezonderd.
51.	Algemeen	Kan opdrachtgever toelichten hoe zij waarborgt dat alle inschrijvers gedurende deze aanbesteding beschikken over dezelfde informatiebasis, gezien onderdelen van de opdracht voortbouwen op bestaande trajecten, producten en programma's waaraan mogelijk ook marktpartijen hebben bijgedragen?	De gemeenschappelijke informatiebasis bestaat uit het Aanbestedingsdocument, de bijlagen en de via TenderNed gepubliceerde vragen, antwoorden en Nota's van Inlichtingen. Informatie die noodzakelijk is voor het opstellen van een passende en vergelijkbare Inschrijving wordt voor alle Inschrijvers op gelijke wijze beschikbaar gesteld.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
52.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 3.2.2 Eisen met betrekking tot gebruik, samenwerking en doorwerking van de resultaten	Als er sprake is van iteratieve ontwikkeling, heeft de opdrachtgever dan een bepaalde verwachting van de minimale hoeveelheid iteraties die doorlopen moet worden?	Opdrachtgever schrijft geen vast minimum aantal iteraties voor. Wel moet aantoonbaar sprake zijn van meerdere momenten, waarop tussenresultaten met relevante stakeholders worden ontwikkeld, getoetst, verrijkt en vervolgens doorontwikkeld; uitsluitend toetsing van het eindresultaat is onvoldoende. Het is aan de Inschrijver om in het Plan van Aanpak het voorgestelde aantal iteraties, de momenten waarop deze plaatsvinden, de betrokken partijen en de wijze waarop de uitkomsten worden verwerkt, te beschrijven.
53.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 3.2.1. Vorm van eindresultaat	Opdrachtgever geeft aan dat communiceren, toelichten, bespreken van de resultaten met de doelgroepen expliciet onderdeel uitmaakt van de opdracht. Wat is de verwachting van de opdrachtgever ten aanzien van ondersteuning door de opdrachtnemer in het ontwikkelen van draagvlak voor adoptie van de ontwikkelde methodiek, handelingskader en procesaanpak onder de vele types van betrokken partijen? Welke rol ziet de opdrachtgever daarin voor zichzelf tijdens de uitvoer van de opdracht, en hoe wordt dat in de praktijk vorm gegeven?	Van Opdrachtnemer wordt verwacht dat draagvlak niet pas bij de eindpresentatie wordt ontwikkeld, maar gedurende de opdracht. Dit gebeurt door representatieve stakeholders te betrekken bij de ontwikkeling, toetsing en verrijking van tussenresultaten, hun inbreng aantoonbaar te verwerken en de resultaten per doelgroep begrijpelijk en praktisch toepasbaar te maken. De opdracht omvat geen garantie dat alle betrokken partijen de aanpak daadwerkelijk implementeren. Opdrachtgever voert de regie, stelt de uiteindelijke samenstelling van de klankbordgroep mede vast, kan aanvullende leden aandragen en beoordeelt de voortgang en tussenresultaten. Dit krijgt in de praktijk vorm via klankbord- en stakeholdersessies, tussentijdse toetsmomenten en minimaal maandelijks voortgangsoverleggen met RVO en Energy Innovation NL.
54.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 3.1 Eisen met betrekking tot de uitvoering en inrichting van de opdracht	Indien de analyse wordt gedaan op een landelijk aggregatieniveau van de 8-10 praktijkvoorbeelden, hoe verwacht de opdrachtgever dat opdrachtnemer om gaat met variaties in rollen, verantwoordelijkheden en handelingsruimte per casus? Daarbij zijn ook veel verschillende partijen die een bepaald type representeren (meerdere netbeheerders, meerdere energiemaatschappijen), en daar afhankelijk van de casus ieder voor zicht wellicht verschillend invulling aan geven.	De analyse vindt niet uitsluitend op landelijk aggregatieniveau plaats. Per praktijkvoorbeeld moet voldoende inzicht worden gegeven in de betrokken partijen, hun feitelijke rollen, verantwoordelijkheden en handelingsruimte en in de wijze waarop deze de samenwerking en besluitvorming beïnvloeden. Vervolgens worden de overeenkomsten, relevante verschillen en terugkerende patronen over de praktijkvoorbeelden heen samengebracht.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
		Wat voor detailniveau wenst de opdrachtgever te zien in deze variaties?	Bij meerdere organisaties van hetzelfde type hoeven niet alle individuele verschillen uitputtend te worden beschreven. Verschillen moeten wel zichtbaar worden gemaakt wanneer zij van betekenis zijn voor het functioneren, de toepasbaarheid of de opschaalbaarheid van de systeemaanpak.
55.	Aanbestedingsdocument - Paragraaf 3.1 Eisen met betrekking tot de uitvoering en inrichting van de opdracht	Wordt de analyse van de betrokken partijen verwacht op het detailniveau uitgewerkt voor ieder van de 8-10 praktijkvoorbeelden, of over een generieke (landelijke) aggregatieniveau?	De analyse wordt op beide niveaus verwacht (detailniveau en generieke (landelijke) aggregatieniveau). Per praktijkvoorbeeld moet inzicht worden gegeven in de betrokken partijen, hun rollen, verantwoordelijkheden en handelingsruimte en de betekenis daarvan voor samenwerking en besluitvorming. Vervolgens worden de overeenkomsten, verschillen en terugkerende patronen over de 8 tot 10 praktijkvoorbeelden heen geanalyseerd en vertaald naar generieke bouwstenen, contextafhankelijke varianten en randvoorwaarden voor de systeemaanpak. Een uitsluitend landelijke, generieke analyse is daarom onvoldoende.
56.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 3.1 Eisen met betrekking tot de uitvoering en inrichting van de opdracht	Kan de opdrachtgever zelf 8-10 praktijkvoorbeelden aanwijzen die door opdrachtnemer nader onderzocht moeten worden, of is dat aan opdrachtnemer om die te identificeren?	Zie het antwoord op vraag 29. Opdrachtnemer is primair verantwoordelijk voor het identificeren en gemotiveerd voorstellen van de 8 tot 10 praktijkvoorbeelden. Opdrachtgever kan zelf aanvullende voorbeelden aandragen; de definitieve selectie wordt na gunning in overleg vastgesteld. De in het Aanbestedingsdocument genoemde voorbeelden zijn illustratief en niet verplicht.
57.	Aanbestedingsdocument - Paragraaf 3.1 Eisen met betrekking tot de uitvoering en inrichting van de opdracht Paragraaf 3.2.1 vorm van het eindresultaat	Kan opdrachtgever verduidelijken in hoeverre het beschikbaar stellen van het eindproduct aan de markt ook betrekking heeft op reeds bestaande methodieken, modellen en instrumenten van de opdrachtnemer die worden toegepast bij de uitvoering van de opdracht?	Het beschikbaar stellen aan de markt heeft betrekking op het binnen deze opdracht ontwikkelde eindproduct en de daarin opgenomen resultaten. Reeds vóór de opdracht bestaande methodieken, modellen en instrumenten blijven bij Opdrachtnemer berusten en hoeven niet als zelfstandige producten te worden overgedragen of openbaar gemaakt.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
			Voor zover dergelijke bestaande onderdelen in het eindproduct worden verwerkt of noodzakelijk zijn voor het gebruik daarvan, verkrijgt Opdrachtgever een niet-exclusief, niet-opzegbaar gebruiksrecht voor onbepaalde tijd. Dit gebruiksrecht is voldoende voor Opdrachtgever om het eindproduct te gebruiken, te verveelvoudigen en beschikbaar te stellen, maar brengt geen overdracht van de onderliggende bestaande intellectuele-eigendomsrechten met zich mee.
58.	Aanbestedingsdocument - Paragraaf 3.1 Eisen met betrekking tot de uitvoering en inrichting van de opdracht	Kan opdrachtgever toelichten op basis van welke criteria wordt beoordeeld of de gevraagde resultaten en eindproducten voldoende zijn uitgewerkt en geaccepteerd kunnen worden?	Opdrachtgever beoordeelt de (deel)resultaten aan de hand van de Overeenkomst, de Nota's van Inlichtingen, het Aanbestedingsdocument en de geaccepteerde Inschrijving, waaronder het Plan van Aanpak. Een resultaat kan worden geaccepteerd wanneer het volledig, inhoudelijk deugdelijk, samenhangend en voldoende onderbouwd is en voldoet aan de overeengekomen inhoud, vorm en planning. Daarnaast wordt beoordeeld of het resultaat praktisch bruikbaar en toepasbaar is voor de beoogde doelgroepen en, waar van toepassing, of de uitkomsten van de stakeholdertoetsing aantoonbaar zijn verwerkt.
59.	Aanbestedingsdocument - Paragraaf 3.1 Eisen met betrekking tot de uitvoering en inrichting van de opdracht	Gezien de huidige ontwikkeling van LOE waarin bestaande 3hoofdprogramma's worden samengebracht, kan opdrachtgever verduidelijken welke rol zij ziet voor het in resultaat G gevraagde voorstel voor een kennis- en samenwerkingsstructuur?	De ontwikkeling van LOE maakt resultaat G niet overbodig. Opdrachtgever verwacht geen voorstel voor een nieuwe, parallelle organisatie- of governancestructuur, maar een functioneel ontwerp voor de wijze waarop kennisdeling, samenwerking en doorontwikkeling van de systeemaanpak kunnen worden geborgd en kunnen aansluiten bij LOE en andere bestaande structuren. De drie (3) bestaande programma's worden immers juist samengebracht in één nieuw nationaal programma voor ondersteuning van het decentrale energiesysteem. Het in resultaat G gevraagde voorstel moet daarom met name inzicht geven in de benodigde rollen, verbindingen, werkwijzen en randvoorwaarden voor toepassing en opschaling. De precieze aansluiting wordt tijdens de uitvoering afgestemd op de dan actuele ontwikkeling van LOE.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
			Implementatie, governance en beheer van de kennis- en samenwerkingsstructuur behoren niet tot de opdracht.
60.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 3.1 Eisen met betrekking tot de uitvoering en inrichting van de opdracht	Kan opdrachtgever verduidelijken welk detailniveau wordt verwacht voor het in resultaat F gevraagde afwegings- en besluitvormingskader? Gezien integrale energieopgaven meerdere schaalniveaus, actoren en onderdelen van de energieketen omvatten	Resultaat F moet in samenhang met het begrippen- en afwegingskader en de systeemaanpak worden uitgewerkt. Voor de belangrijkste terugkerende beslissituaties moet inzichtelijk worden gemaakt welke keuze voorligt, op welk schaalniveau en in welke fase deze wordt gemaakt, welke partijen daarbij betrokken zijn en waar de besluitvormings- of regierol is belegd. Ook moeten relevante afhankelijkheden tussen schaalniveaus en actoren herkenbaar zijn. Het gewenste detailniveau is functioneel en praktisch toepasbaar: voldoende om betrokken partijen handelingsperspectief te geven en generieke uitgangspunten te onderscheiden van contextafhankelijke varianten. Een uitputtende juridische bevoegdhedenmatrix of technische uitwerking van ieder onderdeel van de energieketen wordt niet verlangd.
61.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 3.1 Eisen met betrekking tot de uitvoering en inrichting van de opdracht	Kan opdrachtgever verduidelijken welk detailniveau wordt verwacht voor de in resultaat E beschreven onderdelen van de systeemaanpak, waaronder handelingsruimte, governance- en regieafspraken, rollen en verantwoordelijkheden, procesinrichting, besluitvorming en afwegingskaders?	De onderdelen van resultaat E moeten functioneel en praktisch toepasbaar worden uitgewerkt. Per onderdeel moet duidelijk worden welke partijen betrokken zijn, welke rollen, verantwoordelijkheden en handelingsruimte zij hebben, hoe regie en samenwerking zijn ingericht, welke proces- en beslismomenten worden onderscheiden en welke afwegingen daarbij relevant zijn. Het detailniveau moet voldoende zijn om betrokken partijen in verschillende gebiedscontexten daadwerkelijk handelingsperspectief te bieden en om generieke uitgangspunten, contextafhankelijke varianten en randvoorwaarden te onderscheiden. Een uitputtende beschrijving van alle mogelijke organisaties, bevoegdheden of situaties wordt niet verlangd.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
62.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 3.1 Eisen met betrekking tot de uitvoering en inrichting van de opdracht	Kan opdrachtgever verduidelijken 1) hoe zij de ontwikkeling van het gevraagde gemeenschappelijke begrippenkader voor zich ziet? En 2) hoe verhoudt zich dit tot reeds bestaande begrippenkaders?	1. Het gemeenschappelijke begrippenkader moet meer zijn dan een woordenlijst. Opdrachtnemer brengt in kaart waar betrokken disciplines en partijen verschillende begrippen, definities of uitgangspunten hanteren en werkt deze, in samenwerking met stakeholders, uit tot eenduidige en onderling samenhangende begrippen, die gezamenlijke analyse, afweging en besluitvorming ondersteunen. 2. Opdrachtnemer bouwt voort op relevante bestaande begrippenkaders en standaarden. Deze worden geïnventariseerd, op bruikbaarheid beoordeeld en waar mogelijk overgenomen of met elkaar verbonden. Het is niet de bedoeling bestaande kaders integraal te vervangen of onnodig een nieuw kader naast bestaande kaders te ontwikkelen; aanvullingen zijn aan de orde waar begrippen ontbreken, uiteenlopen of onvoldoende aansluiten op gebiedsgerichte integrale energieopgaven.
63.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 3.1 Eisen met betrekking tot de uitvoering en inrichting van de opdracht	Kan opdrachtgever verduidelijken welke beleids- en uitvoeringskaders worden bedoeld met de in de leidraad genoemde bestaande beleids- en uitvoeringskaders? In het bijzonder: wat is de verwachting van de opdrachtgever t.a.v. de te ontwikkelen systeemaanpak en de aansluiting op beleidsinstrumenten zoals omgevingsvisies, omgevingsprogramma's, omgevingsplannen, energievisies en vergelijkbare provinciale of gemeentelijke instrumenten?	Onder bestaande beleids- en uitvoeringskaders worden in ieder geval verstaan: geldende wet- en regelgeving, beleid en bestuurlijke afspraken, de afspraken binnen het SP IPE en de ISA, het NPES en de Energiebeelden, alsmede relevante provinciale en gemeentelijke plannen en uitvoeringsinstrumenten. De opsomming is niet limitatief en is afhankelijk van de geselecteerde praktijkvoorbeelden en gebiedscontexten. Van Opdrachtnemer wordt verwacht dat de systeemaanpak aansluit op instrumenten zoals omgevingsvisies, omgevingsprogramma's, omgevingsplannen, energievisies en vergelijkbare provinciale of gemeentelijke instrumenten, voor zover deze relevant zijn. De aanpak moet inzichtelijk maken hoe gebiedsgerichte energieopgaven, informatie en afwegingen binnen bestaande plan- en besluitvormingsprocessen kunnen worden ingebracht en hoe energie-, ruimtelijke en andere gebiedsopgaven op elkaar kunnen worden afgestemd. Het ontwikkelen of herzien van deze formele beleidsinstrumenten zelf maakt geen onderdeel uit van de opdracht.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
64.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 3.1 Eisen met betrekking tot de uitvoering en inrichting van de opdracht	Aan welke kenmerken moet de systeemaanpak volgens opdrachtgever voldoen om als voldoende opschaalbaar te worden beschouwd?	Een systeemaanpak is voldoende opschaalbaar wanneer deze in verschillende gebieds-, stakeholder- en besluitvormingscontexten toepasbaar is zonder telkens volledig opnieuw te worden ontwikkeld. De aanpak bevat daarom generieke bouwstenen, benoemt contextafhankelijke varianten en maakt de randvoorwaarden voor toepassing duidelijk. Daarnaast moet de aanpak praktisch bruikbaar, overdraagbaar en zelfstandig toepasbaar zijn, aansluiten op bestaande kaders en zijn getoetst in verschillende praktijkcontexten. Opdrachtgever hanteert hiervoor geen afzonderlijke kwantitatieve maatstaf.
65.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 2.1 Beschrijving en doel van de opdracht - uitgangspunten	In hoeverre zijn (vertegenwoordigers van) genoemde gerelateerde initiatieven (zoals SP IPE, NPES, ISA/IBW) betrokken geweest bij de totstandkoming van deze opdracht? In hoeverre zijn zij hier over geconsulteerd, geïnformeerd, en hebben zij ook al expliciet steun uitgesproken naar opdrachtgever over deze opdracht?	Zie ook het antwoord op vraag 22. De initiatieven zijn in een vroege fase over het idee geïnformeerd, maar zijn niet om expliciete steun gevraagd.
66.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 2.1 Beschrijving en doel van de opdracht - uitgangspunten	Op welke wijze verwacht opdrachtgever dat de resultaten van deze opdracht geadopteerd gaan worden in de praktijk? En wat betekent dit specifiek t.o.v. de rol voor de verschillende bestaande projecten en programma's? Delen deze bestaande programma's en projecten deze verwachting?	Opdrachtgever verwacht de adoptie te bevorderen door de resultaten samen met relevante stakeholders en bestaande initiatieven te ontwikkelen en te toetsen, praktisch toepasbaar vorm te geven en actief met de beoogde doelgroepen te delen. De bestaande projecten en programma's fungeren daarbij als kennisbasis, beleidscontext en omgeving voor afstemming en doorontwikkeling. Aan hen is in het Aanbestedingsdocument echter geen formele verantwoordelijkheid voor implementatie of beheer toegekend. Evenmin blijkt daaruit dat zij deze verwachting al expliciet onderschrijven of zich aan toepassing van de resultaten hebben verbonden; het is aan Opdrachtnemer om dit mee te nemen in de kennisopbouw en kennisoverdracht.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
67.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 2.1 Beschrijving en doel van de opdracht - uitgangspunten	Kan opdrachtgever aangeven welke bestaande analyses, producten, evaluaties en tussenresultaten beschikbaar worden gesteld aan de opdrachtnemer als uitgangspunt voor de opdracht?	Bij aanvang van de opdracht stelt Opdrachtgever de bij haar beschikbare en deelbare relevante stukken ter beschikking, waaronder beschikbare analyses, producten en tussenresultaten uit de MVI-opdracht Zeeland, Urban Energy/Netbewust Nieuwbouw en het NPES, waaronder de Energiebeelden. Een uitputtend dossier wordt niet gegarandeerd; de beschikbaarheid hangt mede af van de voortgang en deelbaarheid van de betreffende trajecten. Opdrachtnemer blijft verantwoordelijk voor het inventariseren van aanvullende openbare bronnen en informatie uit praktijkvoorbeelden en van stakeholders.
68.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 2.1 Beschrijving en doel van de opdracht - uitgangspunten	Faciliteert opdrachtgever de toegang tot de genoemde programma's, trajecten en contactpersonen, of wordt verwacht dat opdrachtnemer deze afstemming zelfstandig organiseert?	Opdrachtnemer is primair verantwoordelijk voor het organiseren van de afstemming met de genoemde programma's, trajecten en contactpersonen. Opdrachtgever kan daarbij, voor zover beschikbare contacten en mogelijkheden dit toelaten, introducties faciliteren. Opdrachtgever verstrekt geen volledige contactenlijst en garandeert niet dat alle partijen beschikbaar zijn of aan de opdracht deelnemen.
69.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 2.1 Beschrijving en doel van de opdracht - uitgangspunten	Kan opdrachtgever verduidelijken welke rol van de opdrachtnemer wordt verwacht bij de samenwerking en afstemming met de genoemde programma's en trajecten? Betreft dit informeren, consulteren, valideren, gezamenlijk ontwikkelen of anderszins?	De samenwerking gaat verder dan uitsluitend informeren. Van Opdrachtnemer wordt verwacht dat beschikbare inzichten worden benut, relevante vertegenwoordigers worden geconsulteerd en tussenresultaten, waar passend, met hen worden getoetst, verrijkt en doorontwikkeld. De precieze vorm en intensiteit kunnen per programma of traject verschillen, afhankelijk van de inhoudelijke relevantie en ontwikkelfase. Opdrachtnemer beschrijft in het Plan van Aanpak hoe deze afstemming wordt ingericht. Opdrachtnemer blijft verantwoordelijk voor de uitvoering en de resultaten; de genoemde programma's en trajecten hebben geen formele goedkeurings- of medeopdrachtgeversrol in deze opdracht.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
70.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 2.1 Beschrijving en doel van de opdracht – uitgangspunten	Kan opdrachtgever toelichten met welk doel de gevraagde afstemming met genoemde programma's en trajecten plaatsvindt? Is deze afstemming primair gericht op kennisbenutting, inhoudelijke validatie, harmonisatie van werkwijzen, governancevraagstukken of op andere doelstellingen?	De afstemming is primair gericht op het benutten van bestaande kennis en resultaten, het inhoudelijk toetsen en verrijken van de systeemaanpak en het borgen van samenhang met lopende beleids- en ontwikkeltrajecten. Daarnaast worden relevante raakvlakken in werkwijzen, rollen, besluitvorming en governance en de randvoorwaarden voor toepassing en opschaling in beeld gebracht. De aard en intensiteit van de afstemming moeten passen bij de relevantie van het betreffende programma voor de systeemaanpak. Het doel is niet om de genoemde programma's te harmoniseren of hun governance opnieuw in te richten.
71.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 2.1 Beschrijving en doel van de opdracht - uitgangspunten	De leidraad vermeldt dat actief wordt samengewerkt en afgestemd met relevante programma's en trajecten, waaronder de genoemde voorbeelden. Kan opdrachtgever verduidelijken welke overige programma's, trajecten of samenwerkingsverbanden als relevant worden beschouwd voor deze opdracht?	Naast de reeds genoemde trajecten noemt het Aanbestedingsdocument ook Transform, SSWN, SP IPE en ISA als relevante context. Daarnaast kunnen andere programma's, pilots en samenwerkingsverbanden op het snijvlak van energie, ruimte, water, bodem en natuur relevant zijn, voor zover hun kennis, werkwijzen of resultaten aansluiten bij de praktijkvoorbeelden en de te ontwikkelen systeemaanpak. Opdrachtgever hanteert geen limitatieve lijst. Inschrijver beschrijft in het Plan van Aanpak welke aanvullende trajecten relevant zijn en hoe deze doelgericht en proportioneel worden betrokken.
72.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 2.1 Beschrijving en doel van de opdracht - uitgangspunten	Kan de opdrachtgever toelichten waarom juist de genoemde trajecten (MVI, Netbewust Nieuwbouw en NPES) betrokken moeten worden?	Zie ook het antwoord op vraag 22. Deze trajecten zijn genoemd, omdat zij vanuit verschillende, aanvullende invalshoeken een link hebben met IBW: • MVI Zeeland: integrale ruimtelijke afweging van samenhangende en botsende transitieopgaven; • Netbewust Nieuwbouw: praktische toepassing van energie- en netvraagstukken binnen gebiedsontwikkeling; • NPES/Energiebeelden: de samenhang tussen het energiesysteem, infrastructuur, ruimtelijke randvoorwaarden en andere gebiedsopgaven.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
			De betrokkenheid is vereist om bestaande kennis en praktijkervaring te benutten, dubbel werk te voorkomen en de systeemaanpak te laten aansluiten op relevante beleids- en uitvoeringsontwikkelingen. De genoemde drie (3) trajecten vormen geen limitatieve lijst.
73.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 2.1 Beschrijving en doel van de opdracht - uitgangspunten	Kan opdrachtgever verduidelijken hoe de beoogde systeemaanpak zich verhoudt tot de huidige LOE i.o. (voorheen NPES, i.e., de samenvoeging van de onderliggende programma's SP IPE, NP LW en NP RES)? Wordt verwacht dat de systeemaanpak aansluit op en toegepast wordt in de toekomstige werkwijze van LOE?	De beoogde systeemaanpak is aanvullend op de ontwikkeling van LOE. Waar LOE zich richt op de samenhang en samenwerking rond het energiesysteem op nationaal en interbestuurlijk niveau, richt deze opdracht zich op de praktische toepassing daarvan binnen gebiedsgerichte energieopgaven. Van Opdrachtnemer wordt verwacht dat de systeemaanpak aansluit op de dan actuele werkwijze, inzichten en producten van LOE, waaronder de Energiebeelden, en geen parallelle structuur ontwikkelt. De aanpak moet bruikbaar zijn binnen de toekomstige werkwijze van LOE. Daadwerkelijke implementatie of formele adoptie door LOE maakt geen onderdeel uit van deze opdracht en kan niet worden gegarandeerd.
74.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 2.1 Beschrijving en doel van de opdracht - uitgangspunten	Op welk punt in het huidige proces van integraal programmeren en gebiedsgerichte energieontwikkeling verwacht opdrachtgever dat de ontwikkelde systeemaanpak de grootste verbetering realiseert: beeldvorming, samenwerking, besluitvorming, handelingsperspectief, uitvoering of opschaling?	Het primaire aangrijpingspunt ligt bij samenwerking, besluitvorming en handelingsperspectief. De systeemaanpak moet duidelijkheid geven over rollen, verantwoordelijkheden, regie, handelingsruimte en integrale afwegingen en deze vertalen naar praktisch toepasbare procesafspraken en hulpmiddelen. Betere beeldvorming is daarvoor een noodzakelijke basis. Versnelling van de uitvoering en opschaling naar andere gebieden zijn de beoogde vervoelgeffecten van de systeemaanpak.
75.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 2.1 Beschrijving en doel van de opdracht – uitgangspunten	Kan opdrachtgever verduidelijken hoe de beoogde systeemaanpak zich verhoudt tot de huidige Interbestuurlijke Werkwijze (IBW) en bestaande programmeringsprocessen?	Zie het antwoord op vraag 22.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
76.	2.1 Beschrijving en doel van de opdracht - uitgangspunten	Het geschetste stakeholder veld voor deze opdracht is zeer breed. 1) In hoeverre beschikt opdrachtgever al over een overzicht van de individuele partijen inclusief gegevens van relevante contactpersonen voor specifiek dit vraagstuk van de typen partijen die genoemd staan?	zie het antwoord op vraag 77. Het is aan de opdrachtnemer om een voorstel te doen voor een overzicht en partijen.
77.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 2.1 Beschrijving en doel van de opdracht - uitgangspunten	Het geschetste stakeholder veld voor deze opdracht is zeer breed. 2) Wat is de verwachting ten aanzien van hoe breed (omvang van vertegenwoordiging) en intensief deze groepen minimaal betrokken moeten worden? Als de opdrachtnemer daar geacht wordt met een advies / plan van aanpak over stakeholder management te komen, hoe evalueert opdrachtgever dan een dergelijk advies?	1. Beschikbare contactpersonen Het is aan Opdrachtnemer om een voorstel te doen in het Plan van Aanpak. Opdrachtgever stelt geen volledig en vooraf vastgesteld overzicht van individuele partijen en contactpersonen ter beschikking, maar kan voor zover beschikbaar relevante contacten en introducties faciliteren. 2. Breedte, intensiteit en beoordeling Opdrachtgever schrijft geen minimum aantal organisaties, deelnemers of bijeenkomsten voor. Het is aan Opdrachtnemer om een voorstel te doen in het plan van aanpak, dat representatief is en daarbij een planning voor de uitvoering op te nemen.
78.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 3.4, klankbordgroep	Moeten bij de inschrijving al concrete en toegezegde deelnemers voor de klankbordgroep worden genoemd? Of is een voorstel met typen stakeholders en organisaties voldoende? En mag deze klankbordgroep ook worden gebruikt om de aanpak tussentijds te testen?	Bij de Inschrijving hoeven nog geen concrete of reeds toegezegde deelnemers te worden genoemd. Een concreet voorstel met de typen stakeholders, organisaties, functies en expertises en hun beoogde bijdrage is voldoende. De definitieve samenstelling wordt na gunning in overleg met Opdrachtnemer en na goedkeuring door Opdrachtgever vastgesteld. Ja. De klankbordgroep is juist bedoeld voor de ontwikkeling van de systeemaanpak, het tussentijds toetsen en verrijken van resultaten en de iteratieve doorontwikkeling daarvan. Zie ook het antwoord op vraag 31.
79.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 3.1 (resultaten A–I) en Bijlage 4 Prijzenformulier	Mogen we de negen gevraagde resultaten A tot en met I samenvoegen tot een kleiner aantal samenhangende werkpakketten en producten? Of moeten deze onderdelen afzonderlijk worden opgeleverd en begroot?	Ja. De resultaten A tot en met I zijn de inhoudelijk vereiste resultaten, maar hoeven niet als negen afzonderlijke deelresultaten of producten te worden opgeleverd.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
		Dit is nu niet helemaal duidelijk, omdat het prijzenformulier maar vier deelresultaten bevat.	Inschrijver mag deze naar eigen inzicht samenbrengen in een kleiner aantal samenhangende werkpakketten, deelresultaten en/of -producten, mits alle onderdelen A tot en met I herkenbaar en volledig worden afgedekt. De vier deelresultaten die nu in het Prijzenformulier zijn opgenomen, vormen geen voorgeschreven aantal. Inschrijver mag het Prijzenformulier aanpassen aan het aantal deelresultaten dat in het Plan van Aanpak wordt voorgesteld. Uit de begroting moet per voorgesteld deelresultaat duidelijk blijken welke activiteiten en resultaten A tot en met I daarin zijn opgenomen en welke inzet van medewerkers, uren en tarieven daaraan is toegerekend.
80.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 3.3, deskundigheid team	Wat verwacht RVO precies van de gevraagde kennis van datastandaarden en semantische modellen? Moeten we daadwerkelijk een model ontwikkelen, of gaat het vooral om een gemeenschappelijk begrippenkader dat aansluit op bestaande standaarden? En moet deze expertise in het kernteam zitten, of mag hiervoor een losse expert worden ingezet?	De gevraagde kennis heeft een ondersteunende, functionele rol. De expertise moet worden benut om relevante bestaande datastandaarden en semantische modellen te herkennen en waar passend te verbinden aan het gemeenschappelijke begrippen- en afwegingskader. Het ontwikkelen van een afzonderlijke data-architectuur, datastandaard, ontologie of technisch semantisch model is geen zelfstandig gevraagd resultaat. De expertise moet binnen het voorgestelde team als geheel beschikbaar zijn, maar hoeft niet bij ieder kernteamlid aanwezig te zijn. Een externe expert mag worden ingezet, mits de Inschrijving de beoogde inzet, rol en toegevoegde waarde duidelijk beschrijft.
81.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 3.1, Energie, ruimte, water en bodem	Hoe diepgaand moet per praktijkvoorbeeld de samenhang tussen energie, ruimte, water en bodem worden onderzocht? Verwacht RVO voor ieder voorbeeld een aparte ruimtelijke analyse en verbeelding, of is het voldoende om de relevante ruimtelijke condities, afhankelijkheden en afwegingen vanuit de voorbeelden te vertalen naar een generiek toepasbaar afwegingskader?	Het is aan Opdrachtnemer om aan te geven per praktijkvoorbeeld wat nodig is. Er moet voldoende inzicht worden gegeven in relevante samenhang tussen energie, ruimte, water en bodem en de betekenis daarvan voor de aanpak, afwegingen en besluitvorming om te komen tot een toepasbaar afwegingskader.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
82.	Aanbestedingsdocument – Paragraaf 3.1 (onderdeel A) en 3.2.2	Moeten alle 8–10 praktijkvoorbeelden actief worden betrokken bij het ontwikkelen en toetsen van de systeemaanpak? Of mogen alle voorbeelden als analysebasis dienen en kan de aanpak vervolgens bij een representatieve selectie worden getoetst? En faciliteert de opdrachtgever het contact met deze praktijkvoorbeelden?	Zie het antwoord op vraag 29. Alle 8 tot 10 praktijkvoorbeelden moeten als analysebasis worden gebruikt. Het is niet vereist dat alle voorbeelden vervolgens met dezelfde intensiteit actief deelnemen aan de ontwikkeling en toetsing. De aanpak mag worden getoetst bij een gemotiveerde, representatieve selectie, mits deze voldoende variatie bevat in gebiedscontexten, stakeholders en besluitvormingssituaties en de lessen uit alle praktijkvoorbeelden worden verwerkt. Opdrachtnemer is primair verantwoordelijk voor het identificeren en benaderen van de praktijkvoorbeelden. Opdrachtgever kan waar mogelijk beschikbare contacten en introducties faciliteren, maar verstrekt geen volledige contactenlijst en garandeert de medewerking van de betreffende partijen niet.
83.	Aanbestedingsdocument - Paragraaf 3.1 'Uitgangspunten voor de uitvoering'	Wat wordt bedoeld met 'ontwerpend'? Wordt hiermee een specifieke aanpak, theorie of model bedoeld?	Zie ook het antwoord op vraag 20. Met <i>ontwerpend</i> wordt geen specifieke theorie, methode of vast model voorgeschreven. Bedoeld wordt een iteratieve werkwijze waarin, op basis van analyse, bestaande kennis, praktijkvoorbeelden en stakeholderinbreng, onderdelen van de systeemaanpak worden ontwikkeld, tussentijds getoetst en vervolgens aangescherpt. Inschrijver kiest hiervoor zelf een passende methodiek en beschrijft hoe deze gedurende de verschillende fasen wordt toegepast en bijdraagt aan de beoogde resultaten. Het betreft geen afzonderlijke ruimtelijke of technische ontwerpogave, maar onderzoekend ontwikkelen, gericht op een praktisch toepasbare en opschaalbare systeemaanpak.
84.	Aanbestedingsdocument - Paragraaf 3.1 Beoogde resultaten	Wat wordt bedoeld met een 'opschaalbare systeemaanpak'? In hoeverre opschaalbaar, voor welke doelgroep et cetera?	Zie ook het antwoord op vraag 64. Onder een <i>opschaalbare systeemaanpak</i> verstaat Opdrachtgever een systeemaanpak die in verschillende gebieds-, stakeholder- en besluitvormingscontexten kan worden toegepast, zonder voor ieder gebied volledig opnieuw te worden ontwikkeld. De systeemaanpak moet bestaan uit herkenbare generieke methoden, procesafspraken en handelingskaders en tevens duidelijk maken welke onderdelen, varianten en randvoorwaarden afhankelijk zijn van de specifieke gebiedscontext.

Nr.	Onderwerp	Vraag	Antwoord
			De systeemaanpak is bedoeld voor partijen, die gezamenlijk gebiedsgerichte energieopgaven analyseren, afwegen en uitvoeren, waaronder decentrale overheden, netbeheerders, gebruikers en initiatiefnemers in het gebied, marktpartijen en relevante kennis- en maatschappelijke organisaties. De resultaten moeten voor deze verschillende doelgroepen begrijpelijk en praktisch bruikbaar zijn. Opdrachtgever hanteert geen afzonderlijke kwantitatieve maatstaf of verplicht aantal gebieden, waarin de systeemaanpak toepasbaar moet zijn. Inschrijver onderbouwt hoe de systeemaanpak overdraagbaar is naar andere gebieden en situaties en hoe generieke onderdelen van contextafhankelijke onderdelen worden onderscheiden.
85.	Aanbestedingsdocument - Paragraaf 4.3.2 'Referentiegegevens (technische bekwaamheid':	Mag er voor de gevraagde referentieopdracht ook een internationale opdracht ingediend worden? Als in een Europees of internationaal project dat voldoet aan de gestelde minimumeisen.	Ja. Een Europese of andere internationale opdracht mag als referentie worden ingediend. De referentieopdracht hoeft niet in Nederland te zijn uitgevoerd, mits zij aantoonbaar voldoet aan de betreffende kerncompetentie en alle gestelde minimumeisen, waaronder de vergelijkbaarheid van het onderwerp, de referentieperiode en de vereiste opdrachtwaarde. Uit de referentie moet duidelijk blijken dat energie-, ruimtelijke en governancevraagstukken in samenhang zijn benaderd en dat minimaal energie en één van de domeinen ruimte, water of bodem integraal bij de opdracht waren betrokken.